

TEATRO DE DOS
i MEDITERRÀNEA
presenten

GRUP FOCUS
LAVILLARROEL
DIRECCIÓ TÀNIA BRENLE

l'enterrador

de Gerard Vázquez i Pepe Zapata

A PARTIR DEL 7 DE SETEMBRE

Una experiència escènica
que et farà reviure
un episodi colpidor
de la nostra
memòria històrica.

sinopsi

Una experiència escènica que et farà reviure un episodi colpidor de la nostra memòria històrica.

L'enterrador tracta de la nostra memòria històrica. Es basa lliurement en les vivències d'herois anònims -com les de l'enterrador de Paterna, Leoncio Badía Navarro- que, amb la seva determinació, van deixar testimoni d'humanitat i dignitat enmig de l'horror i la barbàrie de la Guerra Civil i la postguerra.

En l'espectacle, un actor prepara un monòleg que representarà davant els espectadors d'aquí a uns dies. L'ha escrit ell mateix a partir del que la seva família li va explicar durant anys sobre el seu avi i els seus amics, els quals van patir terribles episodis durant la postguerra. El personatge que interpreta ha d'enterrar, com cada dia, als afusellats que li porten al cementiri.

Enterrar... o desenterrar?

Premi a l'espectacle més innovador del Festival Internacional de Teatro y Artes de Calle de Valladolid 2023

fitxa artística

Dramatúrgia i direcció: **Gerard Vázquez**

Intèrpret: **Pepe Zapata**

Nana*: **Alba Carmona**

Producció executiva: **Pepe Zapata**

Producció artística: **Montse Enguita**

Assessoria d'espai escènic i il·luminació: **Ignasi Camprodon**

Tècnics de companyia: **Pol Zapata i Cristian Pérez**

Cap tècnica del teatre: **Marta Pérez**

Màrqueting i comunicació: **La Villarroel**

Vídeo: **Dani Valdivia** (Volarás Volarás)

Fotografia: **David Ruano**

Edició de fotografia: **Yulia Evseeva**

Disseny gràfic: **Satur Herraiz**

Dossier pedagògic: **Jordi Barra**

*Nana composta per **Gerard Vázquez** i interpretada per **Alba Carmona** (veu)
Jesús Guerrero (guitarra i arranjaments de guitarra); **Juan Casanovas** (mescles i masterització)

Agraïments: **Alba Carmona, Irene Pardo, Joan Doménech, La Brutal, Josep Zapater, Rafató Teatre, Cal Jaume del Bitxot, Elena Torrent, Mimos de Jabón i Carme Marin**

Distribució: **Carme Tierz** (ctierz@mediterraneagira.com)

És una producció de **Teatro de dos i Mediterránea**

"De primer rento els cossos. No ho faig per esborrar les empremtes del crim. No m'ho han manat, els rento perquè vull. A ells tant se'ls en fot com us enterri, el cas és que ho faci de pressa. Tots a dins, els uns damunt dels altres, un sac de cal i tornar a ficar a sobre la terra que havia tret. Per a ells, en aquestes fosses s'hi enterren males bèsties però jo... jo enterro éssers humans."

orígens de l'obra

Pepe Zapata i Gerard Vázquez ja es coneixien d'haver col·laborat anteriorment. L'origen d'aquest retrobament va ser el coneixement d'un cas real, el de Leoncio Badía Navarro. Voluntari a l'exèrcit republicà, en finalitzar la guerra, amb 34 anys, és represaliat. La seva única sortida per sobreviure, el seu càstig, va ser sepultar en fosses comunes centenars d'afusellats al cementiri de Paterna (València) entre el període del 1939 al 1945. El maig d'aquell any, va ser substituït per empleats afectes al nou règim. La seva acció d'identificar les víctimes i documentar-ne la localització, mentre feia una feina tan trista, també els va cridar l'atenció. Aquí hi havia una història.

La biografia de Badia seria l'espurna inspiradora per crear un espectacle. Igual que el bombardeig de Gernika (26 d'abril del 1937) va provocar la creació de l'icònic quadre; o la massacre de la carretera Màlaga-Almeria, coneguda popularment com La Desbandá (febrer de 1937), va inspirar Brecht a escriure *Els fusells de la senyora Carrar*. Zapata i Vázquez es convertirien en els impulsors d'aquest nou projecte basant-se en l'enterrador de Paterna. Badia va ser l'espurna inspiradora, i la seva dissortada existència un material idoni a partir del qual crear.

Com va sentenciar l'escriptor suís Robert

Walser (1878-1956): "La felicitat no és bon material per a l'escriptor. És massa autosuficient, no necessita comentari. Pot dormir enrotllada sobre si mateixa, com un eriçó. En canvi, el dolor, la tragèdia i la comèdia estan plens de potencial explosiu. Només cal encendre la metxa en el moment oportú".

En definitiva, *L'enterrador* és una obra teatral de ficció que es basa lliurement en les vivències de diverses persones, entre elles les de Leoncio Badía Navarro, conegut també com "l'enterrador de Paterna", de les quals ha quedat constància en nombrosos reportatges de premsa escrita i ràdio com l'episodi V de la sèrie Vides enterrades, emès al programa "A vivir que son dos días" de la Cadena SER, a partir d'una investigació realitzada per la periodista Conchi Cejudo. Pots escoltar el programa al següent link: <https://shorturl.at/YjGoK>

Com a opció artística i amb la voluntat d'aportar a la proposta un tractament plenament respectuós, no s'anomenen llocs ni persones reals.

L'espectacle també vol ser un homenatge a totes les persones, en molts casos herois anònims, que amb la seva determinació van deixar testimoni d'humanitat i dignitat enmig de l'horror i la barbàrie de la Guerra Civil i la postguerra.

nota dels creadors

Un actor prepara el monòleg que representarà davant els espectadors d'aquí a pocs dies. L'ha escrit ell mateix a partir del que la seva família, nascuda en el mateix poble del personatge que interpreta ("l'enterrador"), li va explicar durant anys sobre ell i sobre el seu avi. Avui ha anat al teatre a assajar sol, hores abans de l'assaig previst, i fer un passí de l'obra. El personatge que interpreta ha d'enterrar, com cada dia, als afusellats que han portat al cementiri. Entre els cadàvers d'aquell dia reconeix a un amic, també veí del poble, que ell creia mort al front. Amb ell es desfoga explicant-li la seva situació i el que està fent, posant en risc la seva vida, per ajudar als familiars

dels afusellats a localitzar el lloc on els ha enterrat i poder identificar-los quan l'ocasió ho permeti. L'assaig s'interromp diverses vegades: trucades telefòniques del director del muntatge i trucades a la seva mare, la qual, a causa de l'actual deteriorament de la seva memòria, sostindrà alguns detalls diferents respecte als que ell creia saber sobre el seu avi i l'amic mort de l'enterrador. Versió que li farà sobtar de quina és realment la veritat sobre ells.

Gerard Vázquez i Pepe Zapata

gerard vázquez

Llicenciat en psicologia clínica es va formar com a dramaturg als cursos impartits per José Sanchis Sinisterra a la Sala Beckett de Barcelona. És autor de guions, traduccions i adaptacions teatrals de textos de diversos escriptors, com Hermann Melville (*Bartleby*), Federico Fellini (*La Strada*) o Vladimir Nabokov (*Un riure a la foscor*). Ha estat guardonat en nombroses ocasions: *Cansalada Cancel·lada* (SGAE 1995), *Magma* (Born 1997), *El retratista* (50è Aniversari Crèdit

Andorrà 2002 i Serra d'Or 2004) o *Quid pro quo* (Recull 2004).

L'enterrador no és la primera incursió de Vázquez a la història i la memòria. Ja a *El somriure del guanyador* (premi Ciutat d'Alcoi, 2001), tres històries entrecruades ens porten a una residència de gent gran on habita un exoficial de les S.S., al camp de concentració d'Auschwitz i al corredor de la mort d'una presó dels Estats Units. Amb *Numbert* (2004), un viatger misteriós ens transportava als moments més destacats del segle XX. A *Uuuuh!* (premi Butaca 2006 i finalista dels premis MAX de les Arts Escèniques 2007) viatgem al 1944, a Berlín, on el famós pallasso Charlie Rivel ha d'actuar a l'aniversari de Hitler. Estrenada a diversos països i traduïda a nombrosos idiomes (anglès, alemany, suec, albanès...), el director Eduard Cortés va filmar la versió televisiva *El pallasso i el Führer* el 2007. També, a *Fang a les costelles* (2015), fabula amb el procés d'elecció de les restes mortals que s'han d'ubicar a la tomba del soldat desconegut de l'Abadia de Westminster.

Finalment, crearà dos espectacles de ràdio teatre escènic per a la companyia Veus Humanes. Primer, *Si us pregunten per què vam morir*, on a través de la veu dels poetes combatents narra de forma cronològica l'evolució social i psicològica de la Gran Guerra. Posteriorment, amb *Ja no tenen odi, ja no tenen rancúnia*, ens va endinsar en un paisatge d'horror contrastant la fredor dels documents oficials amb les pròpies paraules (cartes, testimonis, records...) de víctimes representatives de la Guerra Civil.

pepe zapata

Format actoralment al Col·legi del Teatre i a la Universitat de Barcelona mentre estudiava Filologia Anglesa -creant la companyia Passport Theatre-, ha seguit classes amb professors com Txiqui Berraondo, Manuel Lillo, Mercè Lleixà, Jordi Mesalles, Boris Rotenstein i Bertó Toviás. Ha format part del Teatre Kaddish, és membre fundador de la companyia Teatre KM0 Bluelegged i ha treballat habitualment amb directors com Boris Rotenstein i Josep Costa.

En teatre, alguns dels muntatges professionals més destacats en els que ha participat són *Trivial* de Pope Lorenzo, *Recreo* de Manuel Veiga, *Antígona* de Jean Anouilh, *Bent* de Martin Sherman, *Tot al seu moment* de David Ives, *Cadena alimentària* de Nicky Silver, *Lorca mix* de

G^a Lorca, *En alta mar* de Slawomir Mrozek, *El vals de Baltimore* de Paula Vogel, *La cantatriu calba* d'Eugène Ionesco, *¿Quién teme a Virginia Wolf?* d'Edward Albee, *Amor* de Liudmila Petrukevskaja, i *Danny i la profunda mar blava*, de J. P. Shanley (premi a la millor interpretació en la Mostra de Teatre Jove 1991 de la Generalitat de Catalunya).

LES FOSSES

Actualment es calcula que encara hi ha sepultades unes 114.000 persones desaparegudes.

El jurista i historiador del dret, Alfons Aragoneses, ens explica com ha estat l'evolució d'aquest procés: "Els cadàvers de la repressió franquista segueixen avui, quaranta anys després del final de la dictadura, en fosses comunes. Després de la victòria franquista es va imposar un silenci sobre els cadàvers dels vençuts. Els anys seixanta el règim els va utilitzar per promoure un discurs de falsa reconciliació. La transició no va tocar el passat ni les seves restes i tampoc en el canvi al segle XXI, amb el moviment memorialístic obrint fosses, va reaccionar l'Estat assumint la seva responsabilitat pels milers de cadàvers a fosses comunes".

Una mínima part de les víctimes del franquisme han estat exhumades. Mentre que la majoria de les víctimes de la violència del període republicà van ser enterrades dignament i homenatjades al seu moment. Ja en democràcia, ha canviat la perspectiva internacional dels drets humans. També, ha evolucionat pel que fa a les polítiques de memòria, les modificacions legals i les diferents actuacions (societat civil i autoritats), tant a nivell estatal, i, d'una manera desigual i fluctuant, a les diverses comunitats autònomes, depenent qui governava a cada moment.

Al'àmbit legislatiu, destaquen la Llei 52/2007 (26 de desembre), coneguda popularment com a Llei de Memòria Històrica, i la que la substitueix plenament des de fa poc, la Llei 20/2022 (19 d'octubre) de Memòria Democràtica. Els apartats I a IV del preàmbul d'aquesta última, a més de l'objecte de la seva creació, són un resum perfecte, en un llenguatge perfectament comprensible, del que ha passat des de l'inici de la guerra fins a l'actualitat.

En aquesta llei es recullen les recomanacions dels organismes internacionals en matèria de drets humans. També la cerca proactiva dels desapareguts durant la Guerra i la Dictadura per part de l'Estat i de la resta d'administracions públiques. Contempla aspectes importants com el mapa de fosses, el protocol d'exhumacions i el règim de creació del Banc Estatal d'ADN, obtingut

a partir dels procediments d'identificació de restes cadavèriques, per poder identificar en el futur els desapareguts. Al portal d'internet del ministeri es faran públiques les dades dels processos de localització i les numèriques de persones. Pel que fa al Valle de los Caídos, inaugurat en el vintè aniversari de la «victòria» militar (1 d'abril de 1959), s'anomenarà Valle de Cuelgamuros; es resignificarà com a lloc de memòria democràtica amb una finalitat pedagògica i es reconeix el dret dels familiars a recuperar les restes dels ascendents. Les restes òssies i materials, trobades a les fosses, parlen. El seu estat, marques, posició i col·locació són reveladors. Els objectes es converteixen en un aixovar de memòria. A través de les anàlisis científiques realitzades per professionals, juntament amb els estudis documentals i els testimonis orals ajuden a ampliar la noció del que ha passat. La historiadora Queralt Solé,

una de les especialistes més destacades en el tema i testimoni de nombroses exhumacions, testimonia: "Quan s'obren fosses comunes es veu com matava els civils el franquisme, aleshores hi havia característiques molt comunes de trets al cap, de ossos trencats, etc... Sí, és a dir, per a nosaltres que no hem viscut ni la guerra, ni la postguerra ni el franquisme, les fosses t'ajuden a entendre la crueltat de la guerra... S'han exhumat fosses on els antropòlegs i els forenses certifiquen que les persones van morir dessagnades, s'han exhumat fosses on, sempre especialistes, certifiquen que els van rematar, que estaven ferits i van rebre un tret al cap, s'han exhumat fosses on se certifica que van rebre una pallissa abans de morir... És a dir, les fosses mostren la crueltat del que va ser el conflicte armat, que no hi va haver pietat. Però bàsicament és això de la crueltat, jo destacaria la crueltat que evidencien".

Empreses patrocinadores

Amb la col·laboració de

Institucions

Finançat per

ENTRADES
LAVILLARROEL.CAT

GRUPS
PROMENTRADA.COM

INFORMACIÓ GENERAL

DATES

A partir del 7 de setembre de 2024

HORARI

Dissabtes i diumenges
12:30h

PREUS

A partir de 23€ (consulteu
descomptes especials)

l'enterrador

VENDA D'ENTRADES

Taquilla La Villarroel – lavillarroel.cat
Preus especials per a grups a Promentrada
www.promentrada.com – 93 309 70 04

CONTACTE DE PREMSA

Xavi Lleyda, Anna Pérez i Marcel Clement
93 309 75 38 – premsa@focus.cat
Material de premsa a focus.cat/teatre/#premsa

Comparteix la teva experiència a les xarxes
socials amb el hashtag #L'Enterrador i
etiqueta @La_villarroel